

Egyházi konferenciák

A rendszerváltozást követően, amikor megalakultak a helyi önkormányzatok, sok hiányosságot kellett pótolniuk. A települések nagy részében nem volt vízvezeték, csatornahálózat, telefonellátás, elhanyagoltak voltak a közterületek. A lakosság igényelte a közművek kiépítését, környezetük szebbé tételét. Az infrastruktúra fejlesztését fontosabbnak tartották, mint a kulturális tevékenységet. Mindemellett jogszabály sem írta elő kulturális intézmények fenntartását.

Az emberek azonban szükségesnek érezték a közösségi életben való részvételt, és igyekeztek megteremteni ennek lehetőségét. Legtöbb településen ugyan az önkormányzathoz tartozott a művelődési ház, de a szűkös anyagiak miatt kénytelenek voltak csökkenteni a működtetés költségeit. Egyes településeken a hivatásukat szívügyüknek tartó népművelők vállalták, hogy vállalkozásként viszik tovább a település kulturális ellátását. Volt, ahol civil szervezetek vették birtokba az épületet. Helyenként az egyház visszakapta korábban államosított intézményét, mely csekély változtatással, kissé az egyházhoz igazodva folytatta addigi tevékenységét.

Létrejötték természetesen más fenntartású közösségi terek is – vállalati, szakszervezeti, nemzeti, honvédségi –, de ezek száma a rendszerváltás után folyamatosan csökkent.

A nagyobb számban működő hasonló fenntartású intézmények – a Magyar Művelődési Intézet (MMI) kezdeményezésével – országos szervezetekbe tömörültek. Céljuk egymás munkájának megismerése, segítése volt, valamint határozottabb kiállás lehetősége közös érdekeik ügyében. Így jött létre a vállalkozók és a Kht-k (közhasznú társaságok) által fenntartott intézmények együttműködése céljából a *Közművelődési Társaságok Közhasznú Egyesülete* (KTKE). A civilek a *Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületét* (CKHME) hozták létre. Az egyházi szervezetek összefogására pedig az *Egyházi Közművelődési Egyesület* (EKE) alakult.

Ezen országos hatókörű egyesületeknek nem különböző programok szervezése a célja – azt megteszik a tagszervezeteik –, hanem a hasonló körülmények közt működő közösségek segítése. Erre azért van szükség, mert többségüket nem közművelődési szakemberek vezetik. A szakirányú képzettség nélküli lelkes szereplők tájékozatlanok a közművelődés ügyében. Kapcsolatok hiányában nincs módjuk ismereteik bővítésére. Nem járatosak a pályázati lehetőségek terén. Egy adott kezdeményezésben képesek figyelemre méltó eredményeket elérni, de nem tudják garantálni a fenntarthatóságot, a körülmények kedvezőtlen változásával pedig tanácsstalanná válnak.

Szegedi ferences templom és kolostor

Kádár Zsolt

Az országos szervezetek vezetői sok tapasztalattal rendelkező szakemberek, akik személyes javaslataikkal közvetlenül is tudnak segíteni a bajba jutottakon, de a kudarcok elkerülése érdekében rendszeresen összejöveteleket, konferenciákat tartanak. Az érdekek képviselője is nagy jelentőségű. Például az EKE kezdeményezésének köszönhető, hogy a pályázati kiírásokban a pályázásra jogosultak közé bekerültek az egyházi szervezetek is – először a Nemzeti Kulturális Alapnál jelentek meg.

Az első egyházi konferencia

Mivel a felsorolt szervezetekhez tartozó emberek az ország különböző pontjain élnek, a konferencia tűnt a kapcsolattartás legalkalmasabb eszközének. Az egyházi kötődésű intézmények vezetői és munkatársai részére 2002 novemberében szerveztünk egy kétnapos találkozót Szegedre. A házigazda szerepét Nagyné Rostás Mónika által vezetett Ferences Plébánia Alsóvárosi Kultúrháza – a köznyelvben Kapca – vállalta. A lebonyolítás helyszínéül a kolostor egy múltat idéző, boltíves helyiségét ajánlotta fel a plébános, Horváth Pál Achillesz. A rendezvény címe a

Rostás Mónika

következő volt: *A közösségi művelődés új lehetőségei – az egyházak tevékenységében.*

Ez a konferencia mérföldkőnek számít az ilyen jellegű találkozók tekintetében, ezért érdemes átnézni, kik szerepeltek előadóként. A házigazdákön kívül köszöntötte még a résztvevőket *Gyulai Endre*, a Szeged-Csanádi Egyházmegye püspöke is. Az előadók a következő sorrendben követték egymást. *Zongor Attila*, a KultúrPont Iroda igazgatója. *Ravasz Levente*, a Miniszterelnöki Hivatal Egyházi Kapcsolatok Államtitkárságának főosztályvezetője. *Kiss Ernő*, a Kögyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete Országos Közművelődési Tagozatának elnöke. *Kádár Zsolt*, az Egri Református Egyházközség lelkesze, az Eger-völgyi Református Egyházmegye esperese. *Horváth József*, a Martineum Felnőttképző Akadémia – Szombathely – igazgatója. *Sípos Tekla*, a veszprémi Megyei Közművelődési Intézet művészeti referense. *Schnaider László*, Herceghalom polgármestere és *Szabó György*, a herceghalmi Kulturális Egyházi Központ igazgatója. *Karl Jánosné Csepregi Erzsébet*, a sárszentlőrinci Zsivora György Népfőiskolai Alapítvány elnöke. *Donáth Jordánka*, a Nagyszékelyi Református Egyházközség lelkesze. *Bobory Zol-*

tán, a székesfehérvári Szent István Művelődési Ház igazgatója. *Rostás Mónika*, a Ferences Plébánia Alsóvárosi Kultúrházának igazgatója. *Balipap Ferenc*, a Magyar Művelődési Intézet általános igazgatója. *Beke Pál*, a Magyar Művelődési Intézet igazgatója. *Ruszthy Livia*, a Tempus Közalapítvány Grundtvig programkoordinátora. *Falvai Dóra*, a Csillaghegyi Evangélikus Gyülekezet és Templomépítő Alapítvány projektmenedzsere. *Szabó Irma*, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának vezető főtanácsosa. *Kereszti Ferenc*, a Magyar Művelődési Intézet munkatársa.

Este a vendéglátó kultúrházba mentünk, ahol a Gyimesközéplokról érkezett idős Zerkula házaspár előadását élvezhettük, ezt követően pedig a Boicoi Fanfárosok szórakoztatták a zsűfólásig telt nagyterem közönségét.

A konferencia iránti érdeklődés alapot adott az ezen a területen működő intézmények összefogásához, így 2003 januárjában tartottunk egy alakuló megbeszélést. A tizenkét résztvevővel átnéztük az előzetesen elkészített alapszabály-tervezetet, és az észrevételek átvezetését követően elhatároztuk az Egyházi Közművelődési Egyesület megalakulását. Elnökké az egeri Kálvin Házban igen aktív kulturális tevékenységet folytató református lelkészt, Dr. Kádár Zsoltot választottuk.

Áprilisban tartottunk még egy megbeszélést, melyen rendeztük az egyesület hivatalos bejegyzéséhez szükséges dokumentumokat, és felváltottuk a működéssel kapcsolatos elképzeléseket. Szorgalmaztuk a hasonló tevékenységet folytató közösségek minél nagyobb számú beszerzését. Itt nemcsak az egyházi fenntartású intézményekre gondoltunk, hanem minden kulturális tevékenységet folytató egyházi közösségre. Szó volt a már előkészületi állapotában lévő következő konferenciáról is.

További konferenciák

Az első konferenciát követően a pozitív tapasztalatoknak köszönhetően sokkal intenzívebbé vált az EKE működése. Elsődleges célunk az évenként sorra kerülő, a Magyar Művelődési Intézettel közösen megvalósítandó konferenciák szervezése volt. Többnyire kétnaposra terveztük, hogy a résztvevők minél közelebb kerülhessenek egymáshoz, tapasztalatokat gyűjtsenek egymás tevékenységéről, megismerjék az ország más területén fennálló körülményeket, lehetőségeket, kifejthessék a kultúrával és az egyházi élettel kapcsolatos nézeteiket, elképzeléseiket.

2003-ban már hivatalosan bejegyzett egyesületként szerveztünk tanácskozást az egri Kálvin Házba. A népes érdeklődést és többirányú sajtóvisszhangot eredményező összejövettel azzal is igazolta az egyházak közművelődési szerepvállalását, hogy a katolikusok, a reformátusok és az evangélikusok országos tekintélyű vezetői is tartottak előadást.

2004-ben Székesfehérváron, a város központjában található Szent István Művelődési Ház, az ország legnagyobb egyházi fenntartású közművelődési intézménye, adott otthont a soron következő konferenciának. Az itteni találkozón elhangzott előadások bizonyították, hogy az egyházi közművelődési szervezetek fenntartása szempontjából nagy jelentősége van a különböző intézményekkel történő együttműködésnek, és a kulturális munka egyben pasztorációnak is tekinthető.

A kezdetektől fontosnak éreztük, hogy az egyesület tevékenységébe bevonjuk a határon túli magyarokat is, ezért 2005 áprilisában Észak-Komáromban a CSEM-ADOK helyi szervezetével közösen szerveztük meg a következő találkozót. A konferencia szellemiségét a magyarság – országhatároktól

független – hitben és kultúrában való együttműködése jelentette.

Ugyenezen év novemberében Budapesten, a Magyar Művelődési Intézetben megtartott konferencia fő témája az evangélizációs szándékú kommunikáció volt, aminek keretében bemutatásra kerültek a XXI. századi lehetőségek mind papíralapú, mind pedig elektronikus formában. A hazai körülmények mellett kitekintés történt a más országokban kialakult gyakorlatokra is. A hallgatóság különös érdeklődést mutatott a pályázató intézmények tájékoztatója iránt.

2006-ban nagy figyelmet szenteltünk a kerek évfordulós történelmi eseményeknek: 1456 – nándorfehérvári diadal, 1526 – mohácsi vész, 1956 – forradalom és szabadságharc. A balatonfüredi református üdülőben igen alacsony volt a résztvevők száma, gyakorlatilag csak a meghívottak voltak jelen. Ez a tény elgondolkodtatott minket, és arra a megállapításra jutottunk, hogy az esemény meghirdetésére nagyobb súlyt kell fektetni, a helyszín kiválasztásánál pedig célszerűbb a település forgalmas részére koncentrálni.

A balatonfüredi negatívumokat szem előtt tartva 2008-ban a

következő konferenciát a Budai Vígadó színháztermébe szerveztük. A hatásos népszerűsítésnek is köszönhetően közel száz, a téma iránt fogékony érdeklődő foglalt helyet a nézőtéren. A partnerségnek minden vonatkozásban fontos szerepe van, itt azonban elsősorban az egyházi szervezetek és a közművelődési intézmények közötti együttműködés állt a középpontban.

2009-ben Szolnokon ismét egyházi fenntartású közművelődési intézmény adott helyet a konferenciának. A Belvárosi Plébánia által működtetett Szent Imre Művelődési Házban nem az akkor már Magyarországot is elérő gazdasági világválság lehangoló hatásairól, hanem az odavezető tényezők feltárásáról, elkövetett hibák érintettek általi beismeréséről, a közművelődés krízis helyzetben való jelentőségéről, és az egyházak által körvonalazott kiútról volt szó.

A következő rendezvényünk 2010-ben a Zala Megyei Művelődési Intézmény kezdeményezésére jött létre. Munkatársaik lelkesedésének és aktív szervezőmunkájuknak köszönhetően a nyugat-dunántúli régió ifjúsági közösségépítésben dolgozó és érintett

Szolnok, 2009

Egervár, 2010

réteget az előadók és a hallgatóság is képviselte. A helyszínül szolgáló Egervári Várkastély akkor még felújítás alatt volt, de üzemeltetők már így is több környékbeli közösségnek biztosítottak működési lehetőséget.

Egyházi szempontból megszokott helyszín a zarándokház, de konferencia vonatkozásában különlegességnek számít. Mindezek mellett – szállást és étkezést is helyben megoldó – igen barátságos környezetben, kitűnő technikai felszereltséggel rendelkező intézményt ismerhettünk meg 2011-ben Máriapócon. A zarándokházak tevékenységében fontos szerepet játszik a közös felelősségvállalás, ami magában hordozza az önkéntesség, a diakónia és a tolerancia szükségességét. Köreinkben ekkor került ismertetésre a kötelező középiskolai közösségi szolgálat bevezetése, mely az önkéntességi hajlam serkentését szolgálja.

Bár a helyszínválasztásnál alapvető szempontunk a változatosság – a tevékenységünk vonatkozásában jubileumi évnek számító – 2012-ben újra Szegedet jelöltük ki konferenciavárosul, ahol a nemrég felújított Katolikus Házban jöttünk össze. Amellett, hogy átfogó képet

adtunk szervezetünk tízéves működéséről, az információátadás különböző módszereiről is történelmi áttekintésre került sor: a templomi misztériumjátékoktól az új típusú kultúraközvetítő színhelyek – agrárak – kialakítása adta lehetőségekig, a szerzetesek általi kódexírástól a jelenkori csúcstechnológiát képviselő táblagépek elterjedt használatáig.

2013-ban a gödöllői Mater Salvatoris Lelkigyakorlatos Ház kitűnő helyszínül szolgált mind

egyházi, mind világi rendezvények tekintetében. Ezen találkozónk fő témája a közművelődésért és a kultúraközvetítésért folytatott dialógus volt, illetve mindezek múltbéli és jelenlegi jelentősége. A kultúraközvetítő eszközök tekintetében szükséges a modern digitális technika nyújtotta lehetőségek használata, attól függetlenül, hogy azoknak vannak negatív hatásai is, hiszen a napjainkban egyes fiatalok körében már függőséget okozó közösségi médiára is fel lehet tölteni tradicionális információt.

Mecenatúrára mindig is igényt tartott a kultúra. Az erre utaló mondatok már a Krisztus életét megörökítő evangéliumi írásokban is fellelhetők. Régen a gazdag emberek támogatására számíthattak a művészek, ma pedig – leggyakrabban pályázatok kiírásával – az állam és a nemzetközi intézmények segítik leghatásosabban a kulturális tevékenységet. A 2014-ben a pécsi Dómmúzeum Kötárában is ezt a kérdést jártuk körül. Elemeztük, hogy kit érdemes megszólítani egy helyi civil szervezet által megvalósítandó program támogatása érdekében, illetve szóltunk arról is, hogy milyen nagyvállalatok já-

Máriapócs, 2011

Békéscsaba, 2016

rulnak hozzá egy országos rendezvény lebonyolításához.

2015-ben, megismerve azt a központi szándékot, mely a nevelés, közösségformálás, közművelődés, nemzeti összetartozás egyik fundamentumaként célul tűzte ki a mindennapos iskolai éneklés, széleskörű kórus szervezés bevezetését, mi is az ének jelentőségének megbeszélését tűztük a konferencia zászlajára. A vasvári Nagy Gáspár Művelődési Központban megtartott találkozónak az volt a központi témája, hogy az együtténeklés milyen hatással van a közösségi életre. Egyházi vonatkozásban megvizsgáltuk a liturgiában betöltött szerepét és a gyülekezetépítésre gyakorolt hatását. A világi életben az identitás megőrzésétől a munkaerőpiacon is érzékelhető transzferhatásokig jutottunk, amit egy Kodály Zoltán idézettel – „A zenével nemcsak zenét tanulunk!” – támasztott alá az előadó.

2016-ban Békéscsabán, a Református Egyház Gyülekezeti Termében megtartott konferencia szervezésében sokat segítettek a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájának munkatársai. Itt az egyházi háttérű kultúra-

közvetítésről és közösségépítésről volt szó. A történelmi egyházakon kívül kifejtették tevékenységük lényegét a különböző kisegyházak képviselői is. Emellett hallottunk olyan közösségről, amelyben az ökumené, más környezetben pedig a minden egyháztól független, Istenbe vetett hit jelenti az összetartó erőt.

A konferenciák eredménye

Az Egyházi Közművelődési Egyesület által szervezett konferenciák nemcsak az egyházi fenntartású intézmények munkatársai részére szólnak, hiszen a más közművelődési területen dolgozók között is vannak egyházakhoz kötődő emberek, de gyakran vesznek részt olyanok is, akiknek az életében nem játszik szerepet egyik egyház sem. A kölcsönösség elve mindkét irányba hat, tehát mindenki gyarapíthatja ismereteit.

Az eddigi másfél évtizedes működés a tapasztalatok bő tárával gazdagította a résztvevőket. Minden konferencia szempontjából sajátosságot jelentettek a céltudatosan megválasztott helyszínek, va-

lamint az idő múlásával együtt járó társadalmi és személyi változások. Mindezek következtében számos egyházi és közművelődési szakember ismerhette meg és hasznosíthatta munkája során az EKE szellemiségét.

A konferenciák bevált gyakorlata

A konferenciák lebonyolításában kialakult már egy ütemtervünk, ami persze szükség esetén módosítható. A helyszínek kiválasztásánál igyekeztünk figyelemmel lenni a változatosra, hogy az ország minél több régiójában tegyük ismertté törekvéseinket. A vendéglátók és a környékre kiterjedő szakmai ismeretségünk segítségével tudjuk összeállítani a könnyen bejárható távolságon belül fellelhető, az adott témában potenciális előadók listáját. A konferencia napjainak programját a nagyobb figyelmet igénylő elméleti előadásokkal kezdjük, majd a második részben lehetőséget adunk a környéken aktív tevékenységet folytató közösségek bemutatkozására. Az első nap estéjére pedig a környékre jellemző kulturális programot szervezünk.

Az országghatárhoz közeli helyszínekre határon túli előadókat is szívesen látunk. Komáromban Felvidékről, Szegeden Vajdaságból, Máriapócon pedig Felvidékről, Partiumból és Erdélyből érkező vendégek tartottak előadást. Ez utóbbi alkalommal Kárpátaljáról is szerepelt a programban előadó – Popovics Béla –, de utazási nehézségek miatt nem tudott eljönni.

A megnyitó és köszöntő beszédekre – a körülményektől és elfoglaltságoktól függően – a település polgármesterét, a terület országgyűlési képviselőjét, a vendéglátó intézmény vezetőjét, a helyi lelkesítést vagy magasabb beosztású egyházi vezetőt szoktunk felkérni.

Az előadók között gyakran szerepelnek a maguk területén elismert szakemberek, egyetemi oktatók, magas rangú egyházi személyiségek. Ebben a tekintetben kiemelkedik a 2008-as budapesti konferencia, melynek első blokkjában három egyház püspöke is kifejtette az egyházak közművelődésben betöltött szerepét. A katolikus Beer Miklós püspök, a Váci Egyházmegye főpásztora az egyházak által megtartott kulturális örökséget emelte ki. Bölszei Gusztáv püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkes elnöke egyházi küldetésként beszélt a közművelődésről. Szabik Imre evangélikus püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke azt mondta, téves az a nézet, mely szerint a hit magánügy, hiszen az egyházon keresztül igen nagy hatással van a kultúrára, a közművelődésre. Kamarás István vallásszociológus, a Veszprémi Egyetem docense *A klerikálisok szerepe a közművelődésben* című előadásában a vallás mai magyar társadalomban betöltött értékkepző és integráló szerepére tért ki. Szűcs Ferenc, a Károli Gáspár Református Egyetem rektora azt elemezte, hogy az egyházi iskolák személyiségfejlesztő tevékenysége hogyan hat a közművelődésre.

Mivel ez alkalommal kellő mennyiségű támogatásban részesültünk, egy kiadványt is készítettünk *Egyház és közművelődés* címmel. A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus által kiadott Kulturális partnerség sorozatban megjelent kötet tartalmazza az elhangzott előadások jelentős részét, valamint a témához írásban benyújtott hozzászólásokat, beszámolókat.

Az előadóktól a kezdetektől kérünk írásos anyagot, de eleinte csak rövid vázlatyszerű ismertetőket küldtek, a kötet megjelenése óta viszont – kérésünkre – néhány

oldalon fejtik ki az általuk választott témát. Emellett szívesen látjuk, ha – akár az előadók, akár a hallgatóság tagjai – hoznak szétosztásra szánt kiadványaikból.

A következő konferenciát Kaposváron rendezzük az NMI Művelődési Intézet és a Kaposvári Egyetem Művészettörténeti és

Művelődéstudományi Intézet társ-szervezésében. Címe: Reformáció – egyházi vizuális művészet – köz-művelődés.

A konferencia ezúttal is az Emberi Erőforrások Minisztériuma anyagi támogatásával és az NMI Művelődési Intézet szakmai együttműködésével valósul meg.

Egyház és közművelődés konferenciák az elmúlt 15 évben

2002. november 12-13., Szeged: A közösségi művelődés új lehetőségei az egyházak tevékenységében.
 2003. május 6-7. Eger: Az egyházak közművelődési szerepe a mai magyar társadalomban.
 2004. május 3-4. Székesfehérvár: A kulturális munka is pasztorális tevékenység.
 2005. április 12-14. Komárom (Szlovákia): Közösség a magyarságban, hitben, kultúrában.
 2005. november 17. Budapest: Az egyházi és a közművelődési kommunikáció.
 2006. május 17-18. Balatonfüred: Nemzeti emlékezés 1456, 1526 és 1956 kapcsán.
 2008. április 21. Budapest: Az egyházak és a közművelődés.

2009. június 24. Szolnok: Krízis, kultúra, konfesszió.
 2010. április 20-21. Egervár: Együttműködés az ifjúsági közösségépítésben.
 2011. május 10-11. Máriapócs: Önkéntesség, diakónia, tolerancia.
 2012. május 22-23. Szeged: A kódextől a táblagépig.
 2013. május 28-29. Gödöllő: Dialógus a közművelődésért.
 2014. november 18-19. Pécs: Közművelődés és mecenatúra.
 2015. december 1-2. Vasvár: Az ének közösségformáló és közművelődési funkciója.
 2016. december 5-6. Békéscsaba: Egyházi háttérű kultúráközvetítés, értékformálás.

KERESZTI FERENC diplomája megszerzését követően villamos üzemmérnökként számítástechnikai eszközök tervezésével foglalkozott. Ifjú kora óta vonzotta a kulturális környezet, ami több szervezet alapításához vezetett. 1993 óta a Kistarcsei Kulturális Egyesület (KIKE) elnöke. Itteni tevékenysége és közművelődési szakember végzettségének köszönhetően lett a helyi művelődési ház vezetője, majd a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, ahonnan 2011-ben regionális kulturális referensként vonult nyugállományba.